

De betekenis van de BODEMKARTERING

VOOR DE NEDERLANDSE TUINBOUW¹

PROF. DR. C. H. EDELMAN

Hoogleraar aan de Landbouwschool
Directeur van de Stichting voor Bodemkartering

★

De bodemkartering beoogt de samenstelling van kaarten, waarop de verschillen in bodemgesteldheid staan aangegeven. Waarom wordt op deze kaarten prijsgesteld? Wat is het belang van de tuinbouw bij deze kaarten? Waarom maakt men ze nu wel en vroeger niet? Ziet hier een drietal vragen, waarop wij in dit artikel een antwoord willen trachten te geven.

Iedereen weet, dat de meeste gewassen zich op verschillende plaatsen verschillend ontwikkelen. Vergelijkt men groeiplaatsen, die ver van elkaar verwijderd liggen, dan kan een verschil in klimaat van grote invloed op de bedoelde groeiverschillen zijn. Beperkt men zich tot een veel kleiner gebied of zelfs tot een enkele aanplant, dan is het klimaatverschil, afgezien van bijzondere omstandigheden, van geringe betekenis en hangen de verschillen in ontwikkeling van de planten veelal ten nauwste samen met verschillen in de bodemgesteldheid. Op dit laatste verschijnsel berust de waarde van de bodemkundige detailkaart. Deze moet de verschillen in bodemgesteldheid, die voor de plantengroei van belang zijn, betrouwbaar weergeven. Dank zij de bodemkundige detailkartering krijgt men niet alleen inlichtingen over de verspreiding van allerlei voor de cultuur belangrijke grondverschillen, maar ook een verklaring van de aangetroffen groeiverschillen. De bodemkartering is dus mede een methode voor het onderzoek van de invloed van de bodemgesteldheid op de ontwikkeling van de gewassen.

Voor de tuinbouw achten wij dit nog belangrijker dan voor de landbouw. De landbouw immers wordt uitgeoefend op alle gronden, die niet voor andere doeleinden noodzakelijk zijn, met uitzondering van de allerarmste gronden, die in Nederland voor de bosbouw worden gebezigd. De landbouw blijft ook op minder goede gronden in stand, want we zullen het land toch niet ongebruikt laten liggen. Wanneer dus uit het onderzoek blijkt, dat een bepaalde grond voor allerlei gewassen ongunstig is en niet voor het doel

¹ Op verzoek van den schrijver in de vereenvoudigde spelling. *Red.*

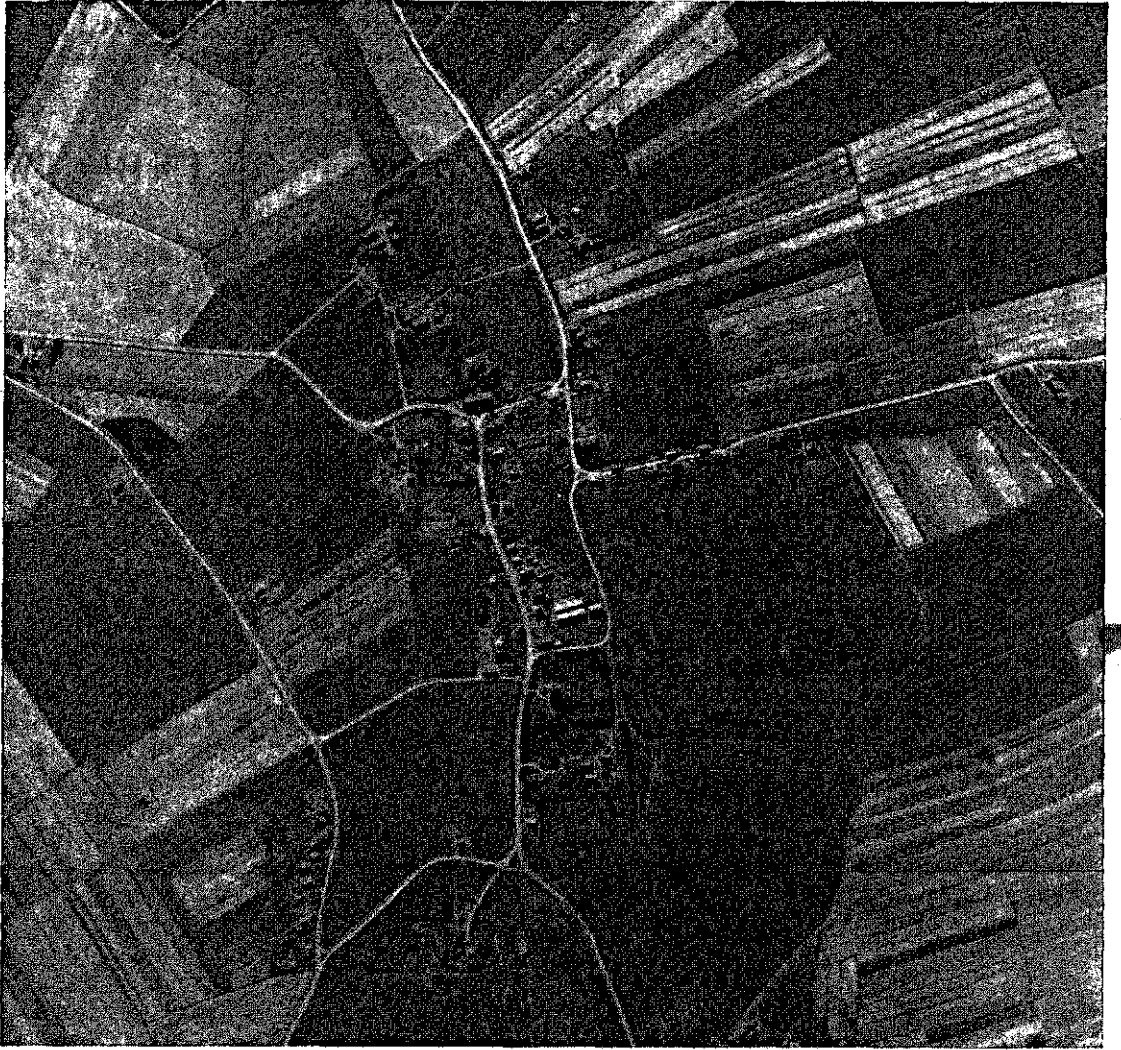
ten volle geschikt kan worden gemaakt, dan blijft de grond toch in gebruik.

In de tuinbouw behoeft dit niet zo te zijn. De oppervlakte tuingrond in Nederland bedraagt volgens gegevens uit de *Tuinbouw-gids 1946* omstreeks 7% van de cultuurgrond van ons land. Dat is zo weinig, dat een noodzaak tot handhaving van tuinbouw op ongunstige gronden niet bestaat. Er is genoeg goede grond in Nederland om alle tuinbouwbedrijven een uitstekende standplaats te geven. Wanneer thans nog vele bedrijven worden aangetroffen op minder gunstige, ja zelfs ongunstige gronden, dan ligt dit niet aan gebrek aan goede grond in het algemeen, maar aan andere dan bodemkundige factoren, b.v. aan historische, economische of sociale omstandigheden.

De eerste opgave voor de bodemkartering, die de tuinbouw stelt, is dus het vaststellen van het verband van de verschillende teelten met de grondgesteldheid. De tweede opgave is het aanwijzen van terreinen, die voor bepaalde teelten bijzonder geschikt zijn. Uit deze gebieden kan dan een nadere keuze worden gemaakt, waarbij aan de economische en sociale factoren de volle aandacht kan worden besteed.

De eerste opgave, die waarbij het gaat om de studie van het verband tussen gewas en bodemgesteldheid, brengt met zich mede, dat de oude gerenommeerde tuinbouwgebieden nauwkeurig moeten worden gekarteerd. Daar immers is de cultuur veelal het verst gevorderd, daar vindt men ook de deskundigen, zonder wier hulp het onderzoek niet tot een goed einde kan worden gebracht. Thans zijn dergelijke karteeringen aan de gang in het Westland en in het fruitgebied van Kapelle-Biezelinge. De kartering van het Westland, die wij hier als voorbeeld willen bespreken, heeft reeds belangrijke resultaten opgeleverd in verband met de typische Westlandse teelten. De Westlandse gronden zijn zodanig ingedeeld, dat het verband met de ontwikkeling en productiviteit van de druif en van andere gewassen duidelijk is geworden. Door de productiegegevens te verzamelen van bedrijven, die geheel op een

I

*Rivierkleinlandschap nabij Kerk Avezaath, met onregelmatige boomgaarden. Schaal: 1:7600.
Foto Geallieerde Luchtmacht 24 Maart 1945. Luchtfoto-archief Stichting voor Bodemkartering, Wageningen*

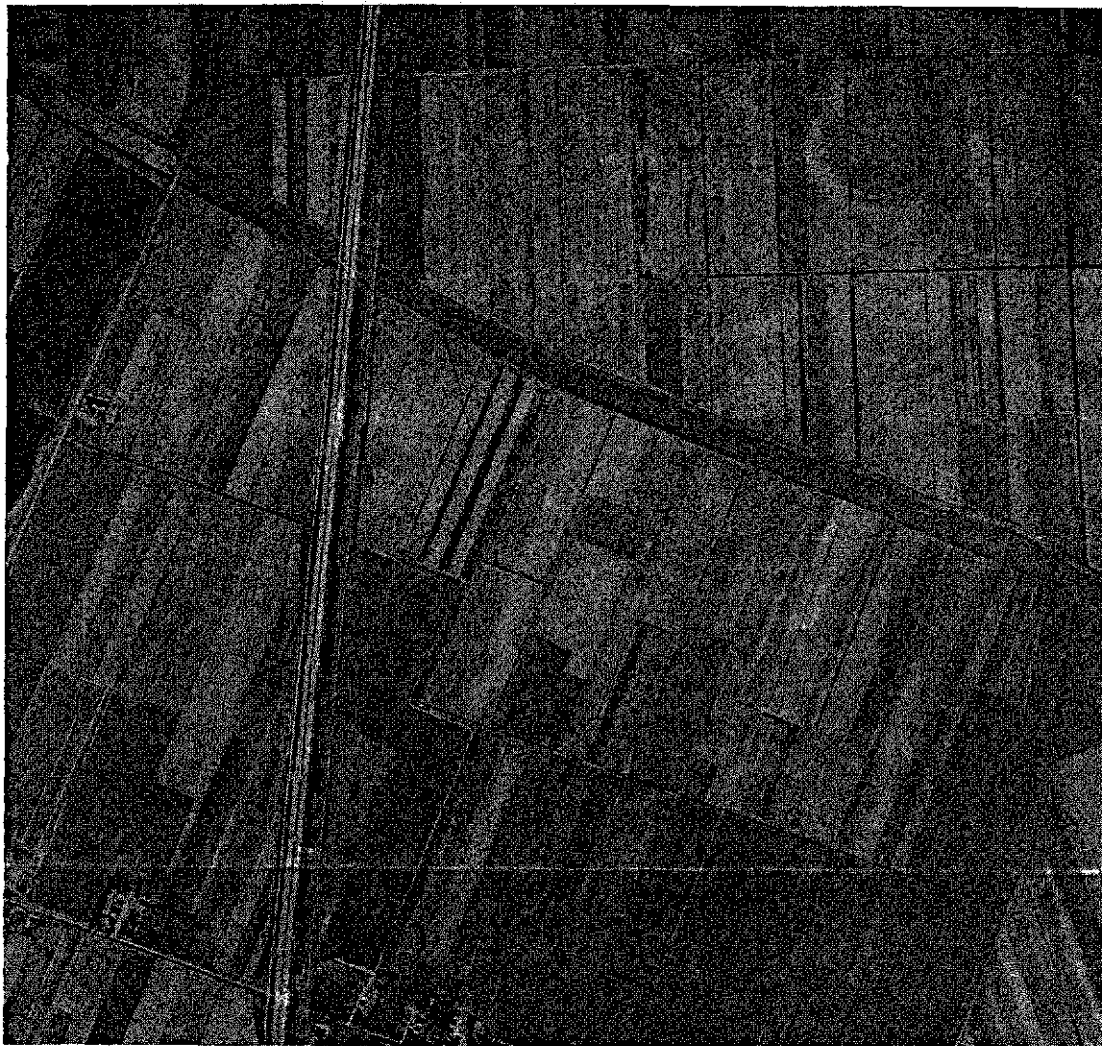
bepaald bodemtype gelegen waren, hebben we een beeld kunnen krijgen van de productie, die men op dat bepaalde bodemtype kan behalen. Daardoor is het thans mogelijk de toekomstige productie van een bepaalde grond te schatten. Het advieswerk van het rijks-tuinbouwconsulentschap maakt reeds ten volle van deze mogelijkheid tot beoordeling van de gronden gebruik.

Volledigheidshalve willen wij nog even herhalen, dat het onderzoek van een dergelijke vraag alleen kan geschieden door een nauwe samenwerking van tuinbouwkundigen met bodemkundigen. In het Westland is dat het geval geweest, zeer ten voordele van het verkregen resultaat.

De detailkartering van een beperkt opper-

vlak heeft hier dus belangrijke nieuwe tuinbouwkundige gezichtspunten opgeleverd. Echter wordt ook gewerkt aan een overzichtskaart van een groot gebied, namelijk van geheel Delfland. Deze kaart moet het antwoord geven op de tweede vraag: waar liggen de gronden, die voor de Westlandse (of andere) teelten het meest geschikt zijn? Dank zij het inzicht, dat de detailkartering heeft opgeleverd, kan deze overzichtskaart vlot verlopen.

Wij willen nu overgaan op de vraag, waarom dit werk nu wel en vroeger niet is aangepakt. Over deze vraag zou veel te zeggen zijn, maar het is onze bedoeling op één omstandigheid te wijzen, die thans een groot gewicht in de schaal werpt en vroeger

*Oude Zeekleilandschap ten Zuiden van Zoetermeer. Zeer onregelmatige bodemgesteldheid. Schaal: 1:10200.
Foto Geallieerde Luchtmacht 28 Aug. 1945. Luchtfoto-archief Stichting voor Bodemkartering, Wageningen*

van weinig betekenis was. In de periode, die achter ons ligt heeft de overheid langzamerhand velerlei bemoeiingen met het tuinbouwbedrijf gekregen, die vroeger niet bestonden. Na de wereldcrisis van omstreeks 1885 heeft de overheid zich toegelegd op voorlichting en onderwijs. Op deze wijze kon ieder zich kennis verschaffen over het gebied, waarop hij werkzaam was. Maar men was vrij, zonder advies of tegen het advies in, te doen wat men wilde. De ontwikkeling van het bedrijfsleven zelf bleef buiten de invloed van de overheid. Een grote uitbreiding van de cultuur is hiervan het gevolg geweest, terwijl de verkregen resultaten zeer uiteenliepen en op den duur vaak ernstig teleurstelden.

Thans overheerst de mening, dat het niet meer mogelijk is het bedrijfsleven aan zichzelf over te laten. Organen van de overheid hebben in de crisisjaren de vrijheid van de bedrijven moeten beperken. Wil de overheid echter aan het bedrijfsleven werkelijk goede leiding geven, dan moet ook de kennis op velerlei gebied worden opgevoerd. Kennis van de bodemgesteldheid is één der zaken, waaraan de overheid thans meer behoefte heeft dan ooit te voren. Beschikt men over betrouwbare gegevens omtrent de geschiktheid van allerlei terreinen voor bepaalde gewassen, zo kan de leiding van de overheid den tuinders ook werkelijk ten goede komen. Want niemand is gebaat met het bestaan van noodlijdende bedrijven en een ongunstige

bodemgesteldheid is nu eenmaal één der belangrijkste oorzaken, waarop een bedrijf bij een middelmatig prijspeil kan falen.

Er wordt thans gewerkt aan een *tuinbouwplan* voor geheel Nederland. Dit plan berust natuurlijk op klimatologische, economische en sociale omstandigheden, maar ook op de bodemgesteldheid. De bodemkartering moet het bodemkundig fundament van dit plan leveren.

Allerlei uitbreidings- en streekplannen doen thans voorstellen voor het vestigen van tuinbouw in bepaalde gemeenten en gebieden. Iedere burgemeester heeft gaarne een hoek tuinbouw in zijn gemeente. Of de gehele Nederlandse volksgemeenschap met een dergelijke willekeurige vestiging van tuinbouw gebaat is, moet worden betwijfeld. Het tuinbouwbestemmingsplan van Nederland moet de richtlijnen geven, waarlangs de tuinbouw zich kan ontwikkelen en niet een vaak vermeend plaatselijk belang. Vermeend in dien zin, dat het geen werkelijk belang is voor tuinders, wanneer zij terecht komen op plaatsen, waar voor hen geen bestaan te vinden is.

Naast de vooruitgang van de teelten, die het gevolg kan zijn van een bodemkartering, staat dus de planologische betekenis van de kartering. Wij willen in het midden laten, wat op den duur belangrijker is. Zeker is, dat de behoefte aan een goede bodemkundige grondslag voor alle tuinbouwplannen op dit moment een krachtig argument vormt voor de bodemkartering, een argument, dat men twintig jaar geleden niet had kunnen laten gelden.

Nu de Stichting voor Bodemkartering is opgericht mag worden verwacht, dat de werkzaamheden zich gunstig zullen ontwikkelen. De voornaamste tuinbouwgebieden van Nederland zullen achtereenvolgens in detail gekarteerd moeten worden, ten einde de afzonderlijke gewassen in hun verhouding

tot de grondgesteldheid te leren kennen. Daarnaast zullen overzichtskaarten de overheid en den tuinder de weg wijzen naar de terreinen, waar de cultuur met het grootste voordeel voor den ondernemer of voor de volksgemeenschap kan worden bedreven.

Wij voegden aan dit artikel een tweetal luchtphoto's toe van gebieden, waar de camera verschijnselen signaleerde, die ons betoog kunnen verduidelijken.

De eerste photo laat een Betuws landschap zien met vele boomgaarden. Wie de boomgaarden afzonderlijk nauwkeurig bekijkt zal opmerken, dat geen enkele aanplant een uniforme stand vertoont. Sommige zijn zelfs zeer onregelmatig. Uitgaande van dergelijke ongelijkmatigheden in de groei, is het mogelijk het gezochte verband tussen gewas en grondgesteldheid na te gaan. De luchtphoto's, waarvan de Stichting voor Bodemkartering grote collecties bezit, zullen daarbij goede diensten kunnen bewijzen.

De tweede photo laat een gedeelte van een droogmakerij in Zuid-Holland zien. In deze diepe polders zijn de grondverschillen groot en belangrijk voor de cultuur. Komt in dergelijke gebieden nog eens tuinbouw, zo zal terdege moeten worden toegezien, welke gronden voor tuinbouw bestemd worden en welke gewassen worden gekozen.

LITERATUUR

- Edelman, C. H. — Bodemkartering in verband met de tuinbouw. *Tuinbouwgid*s 1945, 1946, 537—538.
- Edelman, C. H. — Vroege gronden en bodemkartering. *Plattelands-post* 1, 1945, 76, 86, 97, 105, 116.
- Edelman, C. H. — De tuinbouw heeft de beste gronden nodig. *Meded. v. d. Dir. v. d. Tuinbouw*, 1945, 121—124.
- Edelman, C. H. — De bodemkartering in Nederland. *Jaarboek Cultivator* 1945.